

NARRATIVA

Josep Maria Fonalleras,
August & Gustau. Editorial
Empúries. Barcelona, 2001.

Hi ha un museu. I en aquest museu hi ha una sala ocupada per un sol quadre. És *El taller d'Apelles*, una tela de Willem van Haecht del 1630. Representa el taller d'un pintor grec, protegit d'Alexandre el Gran. El terra i les parets del taller són plens d'altres pintures que el quadre també reproduïx. Moltes són d'escenes bíbliques, també n'hi ha de mitològiques. El rostre d'Alexandre, que mira com Apelles treballa en l'esbós d'un rostre de dona, és el de Rubens, el mestre de van Haecht. També té una retirada a Kirk Douglas. El taller que pinta Willem van Haecht no és més que la reproducció del taller de Rubens, gran col·leccionista d'art en la seva època.

SALA AMB VICILANT

En la sala on s'exhibeix el quadre hi ha un vigilant. Un home gris, sense atributs. La seva veu ens anirà explicant tot el que li passa. Està enamorat d'Irene Oyarze, una ballarina que es burla de la devoció que sent per ella. Potser és per això que el vigilant ha decidit planificar la seva pròpia mort. Se suïcidarà, sí, però a la seva manera. Amb tot un ritual previ. Per això compra a la botiga del museu un puzle de mil peces que reproduïx el quadre que vigila des de fa més de 20 anys. Quan tindrà col·locades totes les peces –calcula que el tindrà ocupat

Josep Maria Fonalleras ha escrit una novel·la sobre l'art, la vida i la mort

Puzle

JOAN JOSEP ISERN

cosa d'un mes– morirà. Ho sap amb tota certesa perquè així ho ha pactat amb August i Gustau, una parella de pinxos de via estreta que ha contractat: l'endemà d'acabar el puzle aniran tots tres a un descampat i un instant abans de rebre els trets de pistola convinguts el vigilant els revelarà el número secret de la seva tarjeta de crèdit. El 1630. Precisament l'any que va ser pintat *El taller d'Apelles*. També hi ha una dona en coma irreversible i embarassada de pocs

mesos que és mantinguda artificialment en vida pels metges per tal de salvar la criatura que porta dintre seu. I un munt de referències a la Bíblia i a la mitologia. I una reflexió sobre el determinisme i la irreversibilitat del fet de viure.

Resumim, doncs: per una banda tenim un puzle que reproduïx un quadre que reproduïx altres quadres i tenim un pintor amb el rostre d'un emperador que, alhora, és molt similar al d'un actor de cinema.

Tenim també una dona tècnicament viva, un fill seu que encara no ha nascut –tècnicament no viu, doncs– i un home que, tot i ser viu en aparença, ha fixat la data en què deixarà de viure. Un home tècnicament mort, com si diguéssim.

COM UN PUZLE

Amb tots aquests elements argumentals –que en mans poc destres podrien confegir una amanida de difícil digestió– Josep Maria Fonalleras ha construït, al meu parer, un dels llibres més intel·ligents i suggestius que un autor català posarà al nostre abast aquest Sant Jordi.

Però, de fet, hi ha molt més, en aquest *August & Gustau*. Hi ha, per exemple, una estructura perfectament travada on cap detall està de més. Calculada al

mil·límetre amb 38 capítols d'extensió quasi idèntica. Una estructura volgutament restrictiva que lluny de limitar dona ales a l'argument i que remet a la imatge d'un puzle en el qual cada peça (cada capítol) té un significat doble: el seu valor per ell mateix i el que atorga al conjunt del relat. Encara que l'autor ens els presenti en un ordre diferent al de la lògica successió dels esdeveniments. Igual igual que en el puzle.

LA VEU DEL NARRADOR

Com a complement tenim un altre element clau: la veu del narrador. Una veu subjugadora capaç de parlar-nos de coses terribles i de coses sublimes sense la més mínima vacil·lació. La veu d'un home que sap que l'està esperant la mort perquè és ell qui ha decidit el dia i l'hora de la cita. I tot aquest festival de frigideses Josep Maria Fonalleras l'apunta amb una llengua d'altíssima volada, plena d'imatges que esclaten com espurnes en el moment menys pensat: a cavall d'un verb perfectament triat o d'un adjectiu posat just allà on calia. Una llengua amb precisió al servei d'una veu narrativa que sap callar en l'instant adequat perquè la imaginació del lector hi faci la seva contribució.

Un llibre ple de miralls interiors, d'imatges que van i que retornen. Ric en els detalls i on cap mot no és sobrer. Un llibre per llegir moltes vegades i en cada lectura descobrir-hi matisos nous. Recomanable per a tothom però sobretot ideal per a aquells lectors entestats a investigar els secrets de la cuina de l'escriptura.

ASSAIG

Llorenç Soldevila, *Una novel·la són paraules*. Introducció a l'obra de Mercè Rodoreda. Proa. Barcelona, 2001.

Que el pròleg d'aquest estudi introductori a l'obra rodorediana estigui firmat per l'autor a "Argentona, agost del 1999" esdevé, en el cas de Llorenç Soldevila, un fet del tot significatiu. En primer lloc, perquè recorda que es tracta d'un estudiós de la literatura que viu en un poblet maresmenc. Això de fer país, que ningú no sap exactament en què consisteix, déu tenir infinites manifestacions, una d'elles pot ser reconstruir l'estada de Jacint Verdaguer a Argentona, una altra pot ser buscar la relació íntima que la poesia estableix amb els paisatges en què s'inspira, mitjançant la promoció de rutes literàries. Aquests i d'altres han estat els interessos de Soldevila: la literatura sempre entesa com una forma privilegiada de relacionar-se amb l'espai (geogràfic, mental, històric) que habitem. Transmetre aquesta idea ha centrat la seva activitat professional durant dècades, com a

Una lliçó són paraules

JORDI CARRIÓ

Es publica un nou assaig sobre Mercè Rodoreda

docent a l'Institut A. Satorras de Mataró i a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Vic (això explica que el pròleg estigui datat a l'agost: vacances de professor).

EINA DIDÀCTICA

En aquesta ocasió, Soldevila ha escrit una eina didàctica ben ambiciosa, una panoràmica de la vida i l'obra de Rodoreda basada en un mostrari textual. És a dir, res de teoria allunyada de la praxis literària; el contrari: les dades imprescindibles perquè l'alumne pugui llançar-se de cap al mar del text. Fragments de la novel·lística rodorediana esdevenen, per tant, els protagonistes: des d'*Aloma* fins a *La mort i la primavera*. Entremig, hi ha tot un seguit d'escrits complementaris, de crítics i d'escriptors diversos que opinen sobre l'obra de l'autora barcelonina. Contrapunts que permeten, juntament amb els exercicis, que l'estudiant valori la importància d'allò que llegeix i que intenta interioritzar.

Això pel que fa a la dimensió pedagògica d'*Una novel·la són paraules*. Hi ha un altre component important, que és el crític, el que contribueix al corpus d'estudis rodoredians (el projecte de l'obra va rebre un ajut de la Fundació Mercè Rodoreda). En aquest sentit, cal destacar la seva naturalesa d'antologia comentada i l'èmfasi que fa en detalls que poden ajudar a entendre millor la narrativa de Rodoreda, com a fenomen inscrit en un context determinat. Com a exemple, les referències a les influències cinematogràfiques. Aquesta circumstància allunya el volum de Soldevila, alhora que el fa original, de biografies com ara les de Mercè Ibarz, Montserrat Casals i del conjunt dels escrits de Carme Arnau.

La trilogia formada per *Jacint Verdaguer: formació i dimensió d'un mite* (1995), *Planautes. Viatge per la literatura de Josep Pla* (1997) i el llibre que ha centrat aquestes línies condueix a una constatació necessària: Llorenç Soldevila és un dels pocs autors de recursos didàctics de literatura que treballa, amb constància i rigor, en aquest país. Si no hi hagués filòlegs que construïssin ponts entre els textos i les joves generacions de lectors, la llengua i la literatura estarien condemnades a l'extinció.